Kakskeelsete laste sõnavara testi väljatöötamine eesti keeles

Haridus- ja Noorteamet

Adele Vaks, Virve Vihman, Marika Padrik

adele.vaks@ut.ee virve.vihman@ut.ee marika.padrik@ut.ee

Testi taust

Probleemi püstitus:

- Kakskeelsetele lastele normitud testide puudus
- Lapse mõlemas keeles testimist võimaldavate vahendite puudus
- Keelepuude üle- ja aladiagnoosimine kakskeelsete laste seas

Eesmärk:

Luua **eestikeelsne sõnavaratest (*Cross-Linguistic Lexical Task,* edaspidi CLT),** mis aitaks neid lünki täita.

Litmus Bi-SLI

- Rahvusvaheline koostöövõrgustik COST-meetme IS0804 raames
- **Mitmekeelsete laste keeleliste oskuste hindamisvahendid**
- Testid luuakse eri keeltes **samadel alustel,** arvestades keeleliste ja kultuuriliste eripäradega.

CLT loomisel arvestatakse igas keeles sihtsõnade omadustega:

- Pildilisus: kui lihtne on sõna äratuntavalt pildil kujutada?
- Morfoloogiline komplekssus
- Omandamise vanus

Bi-SLI

Eestikeelne CLT

- Rahvusvahelise sõnavaratesti eestikeelne variant
- Valmib 2025. aastaks
- Lisandub kakskeelsetele sobivate keeleliste võimete hindamisvahendite komplekti.
- Eesti keeles on olemas/tulemas:
  1. **Lausete järelekordamise test** (Padrik, Vihman, Fil 2022)
  2. **Pseudosõnade järelekordamise test** (Pree 2021)
  3. Jutustuse hindamise skaala **Loomalood** (MAIN) (Argus, Kütt 2020)

CLT meetod

1. uuring: piltide nimetamine

- Kas pilt seostub kergelt ühe või enama eestikeelse sõnaga?
- Mis sõnaga pildil kujutatut nimetaksite?
- Kas pilt on hea näide sellest sõnast?

Osalejad: 25 täiskasvanud eesti emakeelena kõnelejat

Kokku 321 pilti
170 nimisõna kujutist
151 tegusõna kujutist

2. uuring: sõnade omandamise vanus

KASS

Kui vana võisid olla (aastates), kui seda sõna mõistma hakkasid?

Osalejad: 26 täiskasvanud eesti emakeelena kõnelejat

Kokku 320 sõna
166 nimisõna
154 tegusõna

3. uuring: komplekssuse hindamine

320 kandidaatsõna:

- Sõna pikkus (häälikut ja silpi)?
- Sõnamoodustus ja päritolu: liitsõna, tuletis, võõrsõna?
- Foneetiline kuju: frikatiivid, kaashäälikuühendid?
- Verbide puhul: transitiivsus, argumentide arv
- Laste kokkupuude sõnaga: kas ja kui tihti?

Eesmärk: arvutada komplekssuse indeks

Kokku 320 sõna
166 nimisõna
154 tegusõna

Hindasid A. Vaks, V. Vihman

4. samm: testi koostamine

Sõnade valik uuringute tulemuste põhjal:

- Ühesemalt nimetatud pildid (1. uuring)
- Varem ja hiljem omandatud sõnade tasakaal (2. uuring)
- Morfofonoloogiliselt lihtsate ja keerukamate sõnade tasakaal (3. uuring)

Testis kasutamiseks:
120 sihtsõna
(60 N, 60 V)
8 näitesõna

Eestikeelne CLT test

Veebikeskkonnas salvestatakse lapse vastused.

Nimisõnade mõistmine

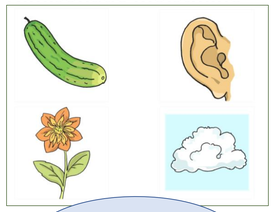

Kus on pilv?

Tegusõnade mõistmine

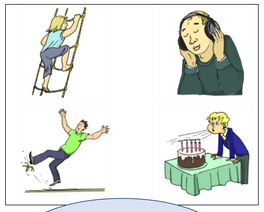

Kes puhub?

Nimisõnade ütlemine

Mis see on?

Tegusõnade ütlemine

Mida ta teeb?

Testi arendamise käik

I. Prooviuuring (2023 kevad)

- Kas pildid ja sõnad on sobivad ja jõukohased 5-6-aastastele?
- Kas testikeskkond sobib?
- Kas test eristab eakohase arenguga ja keelepuudega lapsi?

➢ Vt detaile all

Uuringu põhjal valmib kaks MA tööd (2023)

II. Normimine (suurem valim, 2024)

Parandatud testiga üle-Eestiline normimine koostöös logopeedidega.

➢ Eesmärgiks välja töötada normid üks- ja kakskeelsetele lastele, et eristada nende hulgast keelepuudega lapsi.

2025. a:

Test on normitud üks- ja kakskeelsetele eakohase arenguga lastele ning valmis kasutamiseks logopeedidele ja keeleuurijatele

Prooviuuring

Osalejad

Rühm	Valimi suurus	Sugu		Vanus kuudes	
		♀	♂	Vahemik	Keskmine (SD)
ÜK EK	30	13	17	62—83	72 (6,51)
ÜK KP	15	8	7	61—83	72 (7,01)
KK EK	23	17	6	65—83	73 (5,65)
KK KP	14	3	11	62—79	71 (5,60)

ÜK: Ükskeelsed (eesti emakeelega)
KK: Kakskeelsed (vene-eesti)
EK: eakohase arenguga
KP: keelepuudega

NB! Eakohase arenguga KK on kõik suktsessiivsed.
Keelepuudega KK seas on prooviuuringus nii suktsessiivseid kui simultaanseid.

Esialgsed tulemused

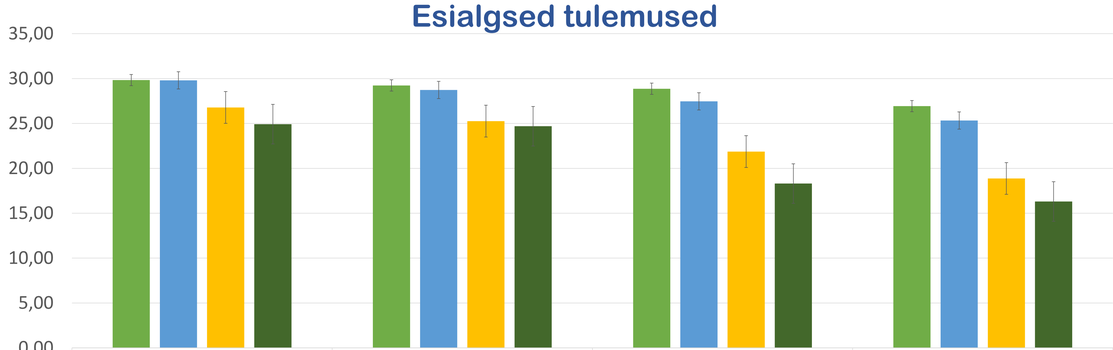

	Nimisõnade mõistmine	Tegusõnade mõistmine	Nimisõnade ütlemine	Tegusõnade ütlemine
ÜK EK	29,83	29,23	28,87	26,93
ÜK KP	29,80	28,73	27,47	25,33
KK EK	26,78	25,26	21,87	18,87
KK KP	24,92	24,69	18,31	16,31

ÜK EK ÜK KP KK EK KK KP

Kasutatud kirjandus

Argus, Reili, **Kütt**, Andra 2020. The adaptation of MAIN to Estonian. *ZAS Papers in Linguistics*, 64: 57–62.

Haman, Ewa, **Łuniewska**, Magdalena, **Pomiechowska**, Barbara 2015. Designing Cross-Linguistic Lexical Tasks (CLTs) for Bilingual Preschool Children. *Assessing Multilingual Children: Disentagling Bilingualism from Language Impairment*. Bristol, Buffalo, Toronto: Multilingual Matters, lk 196–240.

Padrik, Marika, **Vihman**, Virve-Anneli, **Fil**, Olga 2022. Keelepuude märkamine kakskeelsetel lastel: eestikeelse lausete järelekordamise testi prooviuuring. *EHA*, 10(2): 305–333.

Pree, Katrin 2021. Pseudosõnade testi sobivus ükskeelsete ja kakskeelsete laste keelepuude identifitseerimiseks. Tartu Ülikool (Magistritöö)

Kõikide kirjeldatud uuringute protseduuri ja andmehalduse on kooskõlastanud **TÜ inimuuringute eetika komitee**.

Täname

Pilootuuringut ja veebilahenduse väljatöötamist rahastab Eesti Haridus- ja Noorteamet.
Kõigi postril kasutatud piltide autoriõigused on Varssavi Ülikoolil. Andmed on kogunud Ere Tuunas, Hanna Marta Sirel ning Annika Labent. Täname kõiki osalenud lasteaedu ja lapsi!